

Рецензія

доцента кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента Хмельницької
Ірини Валеріївни на дисертаційну роботу Крикуна Юрія Юрійовича за
темою «Профілактика та корекція функціональних порушень опорно-
рухового апарату у юних черлідерів», подану на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (01
Освіта / Педагогіка)

Актуальність обраної теми. Черліденг сьогодні вважається не просто розвагою, що несе певне естетичне навантаження, але і серйозним видом спорту, який має реальні шанси вже в найближчі роки бути включеним до програми Олімпійських ігор. Однак загальноприйняту думку, що при заняттях спортом створюються умови для зміцнення рухового апарату, спростовано низкою дослідників (Е. Дорошенко, 2017; Л. Ярмолинський, 2018; І. Випасняк, 2019). У юних черлідерів так само, як і у дітей, які займаються іншими видами спорту, поширеність уражень опорно-рухового апарату зростає. Функціональні порушення опорно-рухового апарату (ОРА) у спортсменів надалі призводять до виникнення травм та структурних захворювань як органів руху, так і внутрішніх органів.

Профілактика та корекція функціональних порушень скелетно-м'язової системи юних спортсменів на етапі початкової підготовки є однією з найважливіших проблем дитячої спортивної медицини. У зв'язку з цим обґрунтування основних положень і розробка технології профілактики та корекції функціональних порушень опорно-рухового апарату у юних черлідерів з урахуванням біогеометричного профілю постави має виступати на сьогодні предметом посиленої уваги представників сучасної науки про здоров'я. У зв'язку з цим тема дисертаційного дослідження Крикуна Юрія Юрійовича є актуальною і своєчасною, має практичну і теоретичну значущість.

Зв'язок з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану НДР НУВСУ на 2016–2020 рр. за темою 3.13 «Теоретико-методичні основи здоров'яформуючих технологій у процесі фізичного виховання різних груп населення», (номер державної реєстрації 0116U001615, керівник теми – д. фіз. вих., професор В. О. Кашуба) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 роки за темою 3.2 «Теоретико-методичні основи біомеханічних технологій у фізичному вихованні, спорті, реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0121U107944, керівник теми – д. фіз. вих., професор В. О. Кашуба). Роль автора полягала в науковому обґрунтуванні та розробленні технології профілактики функціональних порушень ОРА у черлідерів на етапі початкової підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення дисертаційної роботи, висновки, практичні рекомендації сформульовані достатньою мірою, обґрунтовані експериментальними даними і відповідають меті та завданням дослідження. Вірогідність результатів забезпечена адекватністю методів дослідження, достатньою кількістю досліджуваних, коректною статистичною обробкою експериментальних даних, а також позитивним ефектом впровадження результатів роботи в практику.

Теоретична і практична значущість результатів дослідження. Автором вперше: визначено морфологічний профіль юних черлідерів з урахуванням ступеня астенічності; визначено кількісні показники гоніометрії тіла черлідерів 6–8 років; на основі медіанного критерію визначено відмінності антропометричних показників та показників біогеометричного профілю дівчат-черлідерів 6–8 років з різними типами постави (всі кутові характеристики мають статистично значущі відмінності залежно від типу постави ($p = 0,000–0,017$), маса і довжина тіла, довжина ніг і довжина стопи спортсменок з різними типами постави відрізнялися на рівні статистичної значущості ($p = 0,077–0,088$); визначено факторну структуру фізичного розвитку у дівчат-черлідерів з різними типами постави; обґрунтована технологія профілактики та корекції функціональних порушень опорно-рухового апарату у юних черлідерів, характерними особливостями якої є: соціально-педагогічні передумови, п'ять етапів проектування, мета, загальні та спеціальні завдання, принципи загальнопедагогічної спрямованості та корекційно-профілактичної діяльності, організаційно-педагогічні умови, орієнтовні моделі навчально-тренувальних занять, блоки практичної реалізації, мультимедійна інформаційно-методична система «Cheerleading Star», критерії ефективності; визначені стримуючі та стимулюючі чинники впливу на стан біомеханіки опорно-рухового апарату юних черлідерів.

Практична значущість результатів дослідження полягає в упровадженні авторської технології у тренувальний процес ДЮСШ № 10 (м. Київ); школи черліденгу «CheerNika» (м. Київ), спортивного клубу «Junior sport» (м. Київ) та у навчальний процес закладів вищої освіти, у навчальний процес підготовки магістрів Національного університету фізичного виховання і спорту України, зокрема в початковий курс дисципліни «Сучасні тренди у фізкультурно-спортивній реабілітації».

Основні результати проведеного дослідження представлені на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, означено особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві наукових працях; подано інформацію про

апробацію і впровадження результатів дослідження, наведено дані про кількість публікацій автора за темою дисертації.

У **першому розділі** «АНАЛІЗ НАУКОВОГО І ПРАКТИЧНОГО РОЗРОБЛЕННЯ ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ» подано аналіз наукової літератури за темою дисертації.

Відзначається, що завдяки дослідженням ОРА на основі теорії біомеханіки та патобіомеханіки змінилися принципи діагностики ранніх функціональних порушень ОРА та алгоритми корекції різних функціональних порушень. Представлені можливості підвищення спортивних результатів юних спортсменів без заподіяння шкоди їхньому здоров'ю.

У **другому розділі** «МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ» описана і обґрунтована система взаємодоповнюючих методів дослідження адекватно об'єкту, предмету, меті і завданням дослідження. Необхідно відзначити коректне використання дисертантом методів параметричної та непараметричної статистики, непараметричного дисперсійного аналізу на основі Н-критерію Краскела-Уолліса та факторного аналізу.

У дослідженні взяли участь 27 черлідерів 6–8 років школи черліденгу «CheerNika» і спортивного клубу «Junior sport» (м. Київ).

У **третьому розділі** «СТАН ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ У ЧЕРЛІДЕРІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ» розрахунок антропометричних індексів, здійснений у рамках дослідження, дозволив виявити юних спортсменок з ознаками астеничності. За показниками індексів Пірке та Бругша ознаки астеничності спостерігаються у 100 % досліджених спортсменок 6 років.

Отримані в результаті дослідження показники засвідчують, що розвиток юних черлідерів 6–8 років відбувається за загальновідомими закономірностями, всі антропометричні показники з віком збільшуються (темпи приросту менше 15 %). Встановлено, що практично всі показники фізичного розвитку, крім ОГК, статистично значущо ($p < 0,05$) відрізняються між собою у віковому аспекті. На основі відеограм визначено типи функціональних порушень ОРА у дівчат-черлідерів віком 6–8 років, отримано кутові та лінійні показники постави.

У ході констатувального експерименту визначено факторну структуру показників фізичного розвитку та біогеометричного профілю постави дівчат-черлідерів 6–8 років.

У **четвертому розділі** «ОБґРУНТУВАННЯ ТА РОЗРОБЛЕННЯ СТРУКТУРИ І ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФІЛАКТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ У ЧЕРЛІДЕРІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ, ОЦІНЮВАННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ» обґрунтована структура та зміст авторської технології профілактики та корекції порушень ОРА юних спортсменів. Проведена експертна оцінка дозволила виокремити найголовніші фактори (відсутність

обґрунтованих технологій профілактики функціональних порушень ОРА юних черлідерів, незначна увага тренерів до функціонального стану ОРА юних черлідерів»), які негативно впливають на ОРА під час навчально-тренувальних занять. Авторська технологія профілактики та корекції функціональних порушень ОРА у черлідерів на етапі початкової підготовки включає блоки практичної реалізації: корекційно-профілактичний, вертикальна стійкість, а також мультимедіа інформаційно-методичну систему «Cheerleading star» та моделі навчально-тренувальних занять.

Результати послідовно перетворювального експерименту підтвердили ефективність розробленої авторської технології профілактики та корекції функціональних порушень опорно-рухового апарату у юних черлідерів у процесі навчально-тренувальних занять.

У п'ятому розділі «АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ» охарактеризовано вирішення завдань дослідження, що дало можливість отримати три групи даних: такі, що підтверджують наявні розробки, такі, що їх доповнюють, й абсолютно нові результати з проблеми дослідження.

Висновки повністю відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи, є логічними та структурованими.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковані в наукових часописах та представлено в тезах на науково-практичних конференціях різного рівня. За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць: 6 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 2 публікації апробаційного характеру, 4 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

В цілому суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи немає.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Констатуючи високий науковий рівень виконаного дослідження, його безперечну теоретичну і практичну значущість, слід зауважити, що автору не вдалося уникнути певних недоліків у роботі:

1. У пункті 2.1.6 **Методи математичної статистики** автор декларує, що у разі невідповідності даних закону нормального розподілу визначали медіану (Me), нижній (25 %) і верхній (75 %) квантилі. Проте у результатах дослідження нижній і верхній квантилі не представлені.

2. У табл. 3.10, на с. 115, а також у 3-му висновку дисертації вказано рівень статистичної значущості $p=0,000$. Проте p не може дорівнювати нулю. Мінімальне його значення потрібно подавати у вигляді $p<0,001$.

Однак представлені зауваження не знижують загального враження від науково-теоретичного рівня проведеного дослідження, його актуальності та практичної значущості.

У процесі рецензування роботи виникло кілька питань до здобувача:

1. У спеціальній літературі представлені різні тлумачення терміну

- «постава». Чи можете Ви перерахувати критерії гармонійної постави з точки зору біомеханіки?
- У дисертаційному дослідженні вказано, що реалізація авторської технології враховує вимоги концептуальності, антропоцентризму, ситуативності, контекстуальності. Чи могли б Ви конкретизувати, в чому саме полягає урахування цих вимог?
 - У системі підготовки гімнастів інтенсивно використовується хореографічна підготовка. Хотілося б почути від здобувача, які засоби хореографічної підготовки знайшли відображення у дисертаційній роботі?

Загальний висновок. Дисертаційна робота Крикуна Юрія Юрійовича за темою «Профілактика та корекція функціональних порушень опорно-рухового апарату у юних черлідерів» є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачем особисто, відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) і рекомендується до захисту, а її автор Ю. Ю. Крикун заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

доцент кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

 І. В. Хмельницька

Підпис Хмельницької І. В. засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Г. С. Машеренкова